

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ГРАМАТИЧНИЙ МОВНИЙ АНАЛІЗ
ЯК МЕТОД НАВЧАННЯ РІДНОЇ МОВИ**

Освітньо-професійна програма *Середня освіта (Українська мова і література) другого магістерського рівня вищої освіти)*

Спеціальність *014 Середня освіта*

Галузь знань *01 Освіта / Педагогіка*

Затверджено на засіданні кафедри
української мови
Протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.

м. Івано-Франківськ – 2020

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Граматичний мовний аналіз як метод навчання рідної мови
Викладач (-і)	Джочка Ірина Федорівна
Контактний телефон викладача	(0342)596008
Е-mail викладача	irina.dzhochka@gmail.com
Формат дисципліни	Лекції, практичні, самостійна робота
Обсяг дисципліни	Кредити ЄКТС – 3 (90 годин).
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Обговорення теоретичних питань і практичних завдань занять, самостійної роботи, відпрацювань
2. Анотація до курсу	
<p>Дисципліна “Граматичний мовний аналіз як метод навчання рідної мови” належить до навчальних дисциплін за вибором студентів та призначена для магістрів спеціальності 014 “Середня освіта (Українська мова і література)”.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета викладання навчальної дисципліни “Граматичний мовний аналіз як метод навчання рідної мови” – озброєння студентів фундаментальними теоретичними знаннями про граматичну будову мови для глибокого розуміння універсального та специфічного у мовній картині світу; розвиток й удосконалення навичок із практичної граматики; засвоєння методичної системи проведення граматичного аналізу у закладах освіти різних рівнів акредитації.</p> <p>Завдання вивчення дисципліни “Граматичний мовний аналіз як метод навчання рідної мови”:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) розуміти граматичну систему мови як категорійну, сформовану з окремих значень, які виражені відповідною системою граматичних форм; 2) знати сучасні тенденції й нові зміни в трактуванні граматичних явищ, граматичних форм, зокрема варіантних й омонімічних; 3) уміти здійснювати граматичний аналіз як комплексне завдання з використанням зв’язного тексту; 4) володіти сучасними методиками проведення граматичного аналізу з метою сприяння розвитку мислення учнів, їхнього мовного чуття, вміння спостерігати явища мови. 	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>Після засвоєння навчальної дисципліни студенти здобудуть такі загальні та фахові компетентності навчання:</p> <p>ЗК 1.Здатність застосовувати знання у процесі професійної діяльності у закладах освіти різних рівнів акредитації.</p> <p>ЗК 2.Здатність проведення досліджень, розробки проєктів та генерування нових ідей в галузі освіти.</p> <p>ЗК 3. Здатність до пошуку, оволодіння сучасними знаннями та інформаційними технологіями.</p> <p>ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії і реалізації її у професійній діяльності.</p> <p>ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, вміння знаходити оптимальні рішення, проявляти креативність та лідерство, працювати в команді.</p> <p>ЗК 7. Вміння взаємодіяти в педколективі, налагоджувати міжособистісну комунікацію з учасниками навчально-виховного процесу.</p>	

ЗК 8. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо, дотримуватись правил сталого розвитку, берегти фізичне та психо-емоційне здоров'я.

ЗК 9. Здатність вільно і грамотно усно та письмово спілкуватися державною українською мовою та володіти іноземною мовою.

ЗК 11. Здатність планувати свій час, працювати автономно і самостійно.

ФК 1. Здатність виявляти потенційні зв'язки освітньої теорії, освітньої політики та практик української мови і літератури в освітніх закладах різних рівнів акредитації.

ФК 2. Уміння застосовувати теоретичні та практичні знання з мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін, використовувати сучасні методики і технології навчання у закладах освіти.

ФК 3. Уміння враховувати індивідуальні особливості здобувачів освіти, організовувати комунікацію, забезпечувати рівноправну, доброзичливу атмосферу, що сприяє навчанню, незалежно від соціально-культурних, економічних, гендерних особливостей учасників освітнього процесу.

ФК 4. Здатність розуміти тенденції в науці та освіті; готовність до впровадження та обміну передовим досвідом та критичного аналізу власних педагогічних напрацювань.

ФК 6. Уміння розробляти та застосовувати освітню програму і навчально-методичні матеріали відповідно до конкретного освітнього контексту; здійснювати добір методів і засобів навчання з педагогіки, психології, методики української мови та літератури, спрямованих на розвиток індивідуальних творчих здібностей учасників освітнього процесу з урахуванням їхніх вікових, фізіологічних і психологічних особливостей.

ФК 7. Здатність проводити фахово орієнтовані наукові дослідження, брати участь у різних формах наукової комунікації.

ФК 9. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень студентів та учнів з української мови та літератури; аналізувати особливості сприйняття та засвоєння ними навчальної інформації з метою корекції й оптимізації навчально-виховного процесу.

ФК 10. Здатність до застосування знань, умінь і навичок із циклу професійно-наукових дисциплін, володіння мовознавчими і літературознавчими термінами та поняттями, застосування їх у процесі аналізу та інтерпретації текстів різних стилів.

ФК 12. Здатність до усвідомлення національно-світоглядного, художньо-виховного, творчорозвивального потенціалу мови та словесного мистецтва, уміння враховувати національні, етнічні, регіональні особливості в процесі навчання, формувати національно-свідому особистість.

ФК 13. Здатність дотримуватись принципів академічної доброчесності.

програмні результати навчання:

ПРН 1. Використовувати українську мову як державну в усіх сферах суспільного життя, зокрема у професійному спілкуванні.

ПРН 2. Усвідомлювати специфіку предметної області та розуміти особливості професійної діяльності, взаємозв'язки філологічної науки з іншими галузями науки і практики.

ПРН 3. Володіти методами та формами викладання української мови та літератури у вищій школі; розуміти основні функції та завдання педагогіки і психології вищої школи.

ПРН 4. Здійснювати лінгвістичний та літературознавчий аналіз текстів різних стилів і жанрів, інтерпретувати мовно-літературні процеси.

ПРН 5. Уміти організовувати та проводити науково-педагогічні дослідження, представляти їх результати у письмовій та усній формах, представляти результати досліджень у публікаціях, кваліфікаційних роботах, узагальнювати емпіричні дані, робити умовиводи та формулювати висновки.

ПРН 6. Застосовувати сучасні та інноваційні технології для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості наукового дослідження.

ПРН 7. Розробляти програми, проекти, плани навчальної, виховної, освітньої діяльності, впроваджувати їх.

ПРН 8. Вирішувати морально-етичні проблеми у професійній діяльності, формувати комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, студентами, учнями та їхніми батьками.

ПРН 9. Володіти комунікативною мовленнєвою компетентністю української та іноземної мови задля ефективною міжкультурною комунікації та підвищення професійного рівня.

ПРН 10. Володіти критичним мисленням, творчо використовувати різні теорії і досвід (вітчизняний і закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.

ПРН 13. Здатність до самостійного та автономного навчання упродовж життя на основі власної траєкторії розвитку

ПРН 14. Дотримуватися правил академічної доброчесності.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	20
Практичні заняття	24
Самостійна робота	46

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / Вибірковий
Другий	014 Середня освіта	Перший	Вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Літера- тура	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Основні поняття словотвору. Структура слова. Комплексні одиниці словотвору. Твірна і похідна основи. Типологія словотвірних афіксів. Одиниця словотвору. Словотвірний тип. Словотвірна категорія. Словотвірний ланцюжок. Словотвірна парадигма. Словотвірне гніздо.	Лекція	2; 6; 7	2 год.	Самос- тійна робота –5 б. Поточ- ний конт- роль – 5 б.	Протягом семестру згідно з розкладом занять
	Практичне заняття		2 год.		
	Самостійна робота		4 год. ✓ опрацювати лекційні матеріали і відповідні наукові джерела; ✓ виконати завдання і вправи, зазначені в навчально- методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи		
Тема 2. Способи словотворення в українській мові. Словотвірний аналіз. Афіксальні способи словотворення (префіксація, суфіксація,	Лекція	2; 6; 7	2 год.	Самос- тійна робота –5 б.	Протягом семестру згідно з розкладом занять
	Практичне заняття		2 год.		

конфіксація, постфіксація). Основоскладання і словоскладання. Абревіація. Конверсія. Зрощення. Лексико-семантичний спосіб словотворення. Схема словотвірного аналізу. Методичні рекомендації щодо виконання словотвірного аналізу.	Самостійна робота		4 год. ✓ опрацювати лекційні матеріали і відповідні наукові джерела; виконати завдання і вправи, зазначені в навчально- методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи	Поточ- ний конт- роль – 5 б.	
Тема 3. Іменник. Лексико-граматичні категорії іменників. Граматичні категорії іменників. Словозміна іменників. Схема морфологічного аналізу іменників. Методичні рекомендації щодо його виконання.	Лекція Практичне заняття Самостійна робота	1; 2; 3; 6	2 год. 2 год. 4 год. ✓ опрацювати лекційні матеріали і відповідні наукові джерела; виконати завдання і вправи, зазначені в навчально- методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи	Самос- тійна робота –5 б. Поточ- ний конт- роль – 5 б.	Протягом семестру згідно з розкладом занять
Тема 4. Прикметник, числівник, займенник. Лексико-граматичні та семантичні групи прикметників (якісні, відносні, присвійні), числівників (власне кількісні, збірні, дробові, неозначено-кількісні, порядкові), займенників (особові, присвійні, зворотні, питальні, відносні, вказівні, неозначені, означальні). Граматичні категорії (рід, число, відмінок). Форми та групи прикметників. Особливості відмінювання та синтаксичної сполучуваності числівників. Структура та відмінювання займенників. Схеми морфологічного аналізу прикметників, числівників, займенників. Методичні рекомендації щодо його виконання.	Лекція Практичне заняття Самостійна робота	1; 2; 3; 6	2 год. 2 год. 4 год. ✓ опрацювати лекційні матеріали і відповідні наукові джерела; виконати завдання і вправи, зазначені в навчально- методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи	Самос- тійна робота –5 б. Поточ- ний конт- роль – 5 б.	Протягом семестру згідно з розкладом занять
Тема 5. Дієслово. Форми дієслова. Граматичні категорії дієслова. Дієвідмінювання дієслів. Схеми морфологічного аналізу особових дієслів, інфінітива, дієприкметника, дієприслівника, предикативних форм на -но, -то.	Лекція Практичне заняття Самостійна робота	1; 2; 3; 6	2 год. 4 год. 5 год.	Самос- тійна робота –5 б. Поточ- ний конт-	Протягом семестру згідно з розкладом занять

Методичні рекомендації щодо його виконання.			✓ опрацювати лекційні матеріали і відповідні наукові джерела; виконати завдання і вправи, зазначені в навчально-методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи	роль – 5 б.	
Тема 6. Незмінні частини мови. Прислівник. Розряди за значенням. Прийменник. Сполучник. Частка. Вигук. Схеми морфологічного аналізу прислівників, прийменників, сполучників, часток, вигуків. Методичні рекомендації щодо виконання.	Лекція Практичне заняття Самостійна робота	1; 2; 3; 6	2 год. 4 год. 5 год. ✓ опрацювати лекційні матеріали і відповідні наукові джерела; виконати завдання і вправи, зазначені в навчально-методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи	Самостійна робота – 5 б. Поточний контроль – 5 б.	Протягом семестру згідно з розкладом занять
Тема 7. Словосполучення. Просте речення. Головні і другорядні члени речення. Типологія словосполучень. Класифікація членів речення. Типологія простих речень. Однокладні речення. Неповні речення. Нечленовані речення. Схеми синтаксичного аналізу словосполучень та простих неускладнених речень. Методичні рекомендації щодо його виконання.	Лекція Практичне заняття Самостійна робота	4; 5; 8	2 год. 2 год. 5 год. ✓ опрацювати лекційні матеріали і відповідні наукові джерела; виконати завдання і вправи, зазначені в навчально-методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи	Самостійна робота – 5 б. Поточний контроль – 5 б.	Протягом семестру згідно з розкладом занять
Тема 8. Просте ускладнене речення. Однорідні члени речення. Речення з відокремленими членами речення. Уточнювальні члени речення. Вставні та вставлені конструкції. Звертання. Схема синтаксичного аналізу простого ускладненого речення. Методичні рекомендації щодо його виконання.	Лекція Практичне заняття Самостійна робота	4; 5; 8	2 год. 2 год. 5 год. ✓ опрацювати лекційні матеріали і відповідні наукові джерела;	Самостійна робота – 5 б. Поточний контроль – 5 б.	Протягом семестру згідно з розкладом занять

			виконати завдання і вправи, зазначені в навчально-методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи		
<p>Тема 9. Складне сполучникове речення. Складносурядні речення. Складнопідрядні речення. Речення з кількома підрядними. Схеми синтаксичного аналізу складносурядних та складнопідрядних речень. Методичні рекомендації щодо його виконання.</p>	<p>Лекція</p> <p>Практичне заняття</p> <p>Самостійна робота</p>	4; 5; 8	<p>2 год.</p> <p>2 год.</p> <p>5 год.</p> <p>✓ опрацювати лекційні матеріали і відповідні наукові джерела; виконати завдання і вправи, зазначені в навчально-методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи</p>	Самостійна робота – 5 б. Поточний контроль – 5 б.	Протягом семестру згідно з розкладом занять
<p>Тема 10. Безсполучникове речення. Складна синтаксична конструкція. Типологія безсполучникових речень. Складна синтаксична конструкція. Період. Конструкції з чужим мовленням. Схеми синтаксичного аналізу безсполучникових речень та складних синтаксичних конструкцій. Методичні рекомендації щодо його виконання.</p>	<p>Лекція</p> <p>Практичне заняття</p> <p>Самостійна робота</p>	4; 5; 8	<p>2 год.</p> <p>2 год.</p> <p>5 год.</p> <p>✓ опрацювати лекційні матеріали і відповідні наукові джерела; виконати завдання і вправи, зазначені в навчально-методичних матеріалах до практичних занять і самостійної роботи</p>	Самостійна робота – 5 б. Поточний контроль – 5 б.	Протягом семестру згідно з розкладом занять
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється за національною та ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт 9.3. Види контролю Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»). Загальні 100 балів передбачають: 50 балів – поточний контроль (усні відповіді, вправи, тести); 50 балів за самостійну роботу (виконані граматичні аналізи, творчі роботи, презентації тощо).				
Практичні заняття	Максимальна оцінка за кожне заняття 5 балів.				
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають оцінюванню.				

Методи контролю

Методи усного контролю – це бесіда, розповідь студента, роз'яснення. Основою усного контролю слугує монологічна відповідь студента (у підсумковому контролі це більш повний, системний виклад) або запитально-відповідна форма – бесіда, у якій викладач ставить запитання і чекає відповіді. Усний контроль, як поточний, проводиться на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі.

Письмовий контроль забезпечує глибоку і всебічну перевірку засвоєння, оскільки вимагає комплексу знань і умінь студента. У письмовій роботі студентові необхідно показати і теоретичні знання, і вміння застосовувати їх для розв'язання конкретних завдань, проблем, крім того, виявляється ступінь оволодіння письмовою мовою, вміння логічно, адекватно проблемі скласти свій текст, оцінювати проблему.

Дидактичний тест (тест досягнень) – це набір стандартизованих завдань із визначеного матеріалу, який встановлює ступінь засвоєння його студентами.

Контроль набутих знань і умінь із навчальної дисципліни здійснюється на практичних заняттях та під час перевірки виконаної студентом самостійної роботи шляхом усного чи письмового опитування студента.

Форми контролю: усне опитування згідно із планами практичних занять, тестова самостійна робота, самостійна робота, конспект наукових праць.

7. Політика курсу

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до [Положення 1](#) і [Положення 2](#).

Студент повинен уникати будь-яких порушень академічної доброчесності. Забороняються плагіат та списування. Заохочується активність, ініціативність, творчий підхід. Обов'язковим є виконання усіх письмових завдань: вправ, підсумкових тестів до кожної теми, конспектування зазначених статей, здійснення самостійного морфологічного аналізу усіх частин мови.

Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове.

Пропуски практичних занять відпрацьовуються в такий спосіб: опрацювання теми, усна або письмова відповідь, написання письмової роботи відповідно до плану заняття.

Викладач гарантує доступність консультацій та отримання інформації як у межах університету, так і можливість заочної комунікації та консультування (телефон, вайбер, електронна пошта).

8. Рекомендована література

1. *Алексієнко Л. А., Зубань О. М., Козленко І. В.* Морфологія сучасної української мови: [Морфологія. Словотвір. Парадигмологія]: навч. посіб.; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський ун-т, 2014. 675 с.

2. *Бойко В. М., Давиденко Л. Б.* Граматика української мови: морфеміка, словотвір, морфологія : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2014. 246 с.

3. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія. *І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, С. О. Соколова*; за ред. К. Г. Городенської. Київ : ВД Дмитра Бураго, 2017. 752 с.

4. *Загнітко А.П.* Теоретична граматики української мови: Синтаксис. Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.

5. *Загнітко А., Миронова Г.* Синтаксис української мови. Теоретико-прикладний аспект. Вроно : Masarykova univerzita, 2013. 225 с.

6. *Лаврінець О., Симонова К., Ярошевич І.* Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Київ : Видавничий дім «Киево-Могилянська академія», 2019. 524 с.

7. *Плющ М. Я.* Граматика української мови : у 2 ч. Ч. I. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник. Київ : Вища школа, 2005. 286 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=1414>

8. *Шульжук К.Ф.* Синтаксис української мови. 2-ге вид. К.: Академія, 2010. 408 с.

Методичне забезпечення

Голянич М. І., Стефурак Р. І. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфеміка. Словотвір: навчальний посібник для студентів спеціальності 014. Середня освіта (Польська мова і література), 035 Філологія (Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська). Івано-Франківськ : Голіней, 2020. 374 с.

Джочка І. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Схеми та зразки аналізу [Текст] : [посібник] Івано-Франківськ : Місто НВ, 2011. 195 с.

Пославська Н. М., Тишківська Н. Я. Синтаксис простого речення: навчально-методичні матеріали до курсу. Івано-Франківськ, 2020.

